HET EUROPESE ACCOUNTANTSCONGRES IN EDINBURGH

door Drs. K. Kruisbrink

Van 10-13 september j.l. werd in de Schotse hoofdstad het eerste Europese accountantscongres gehouden, waaraan werd deelgenomen door meer dan 1.200 accountants, lid van een veertigtal accountantsorganisaties uit 20 Europese landen.

Weliswaar hadden reeds eerder ontmoetingen van Europese accountantsorganisaties plaats gevonden, doch in Edinburgh zagen zich voor het eerst alle vooraanstaande Europese beroepsorganisaties verenigd.

Terecht kon Lord Home (toen nog Lord en minister van buitenlandse zaken van het Verenigd Koninkrijk) die het congres opende, zijn gelukwensen erover uitspreken, dat het mogelijk was gebleken zo'n grote verscheidenheid van beroepsorganisaties bijeen te brengen en dat nog wel in Schotland, de bakermat van het moderne accountantsberoep.

In de openingszitting voerden voorts het woord de congresvoorzitter Alexander McKellar, Dr. Elmendorff, voorzitter van de „Union Européenne des Experts Comptables Economiques et Financiers (U.E.C.)" en F. M. Richard, voorzitter van de „Ordre National des Experts Comptables et des Comptables Agrées" en lid van het congrescomité. In deze redevoeringen werd o.m. aandacht geschonken aan het verheugende feit, dat de verhinderingen die er aanvankelijk van de zijde van de Engelse, Nederlandse en Scandinavische beroepsorganisaties golden voor toetreding tot de sedert 1951 bestaande U.E.C., tegen het einde van 1962, na een langdurig overleg, kwamen te vervallen en sedert april 1963 alle vooraanstaande beroepsorganisaties in Europa lid van de U.E.C. zijn.

Het Schotse instituut van accountants had aan de organisatie van dit congres zeer veel zorg besteed, zowel wat betreft de voorbereiding van de vier werkzittingen als het omlijstende programma en toonde een bijzondere gastvrijheid. In dit verband moge niet onvermeld blijven de in de congresweek gehouden tentoonstelling „European accounting history" waar tal van unieke documenten etc. werden getoond uit tijden vér voor Paciolo tot aan de nieuwe tijd, gezamenlijk duidelijk demonstrerende de gemeenschappelijke bronnen en ontwikkelingen van het accountantsberoep in de Europese landen.

Voor zover men zich overigens na een bezoek aan deze tentoonstelling illusies gemaakt zou hebben omtrent historisch gegroeide gemeenschappelijke inzichten inzake essentiële vraagstukken op vakgebied bleef deze illusie tijdens de werkzittingen niet geheel onaangetast.

Tijdens de congresweek vonden vier werkzittingen plaats, waarvoor de volgende onderwerpen waren uitgekozen.

1. Accounting principles;
2. The impact of electronics on the accountant of the future;
3. Auditing;
4. The public accountant's contribution to small business particularly in connection with specialised services.

Omtrent elk van deze onderwerpen was geruime tijd tevoren een zestal praeadviezen in druk verschenen. Vier Nederlandse collega's leverden hiervoor hun bijdragen.

In de werkzittingen werden de desbetreffende prae-adviezen door een rapporteur samengevat en vervolgens in een geleide panel-discussie besproken.

Het is uiteraard niet mogelijk deze prae-adviezen (gebundeld in een boekwerkje van 189 bladzijden) alsmede de discussies volledig te behandelen.

In deze nabeschouwing is een betrekkelijk willekeurige keuze gemaakt uit de vele problemen die in bespreking zijn geweest.

De titel van het eerste onderwerp luidde „Accounting principles"; om dit veelomvattende onderwerp enigszins af te grenzen, was aan de prae-adviseurs de volgende specifieke vraag voorgelegd:

„Past U bij het opstellen van de jaarrekening voor de bedrijfsleiding dezelfde (waarderings) beginselen toe als bij het opmaken van de jaarrekening bestemd voor aandeelhouders?"

Wat betreft de waarderingsproblematiek diende in het bijzonder aandacht te worden besteed aan de waardering van voorraden en van de z.g. langlopende contracten.

Van Nederlandse zijde was een prae-advies uitgebracht door Drs. E. L. Th. Laterveer.

Zowel uit de referaten als uit de discussie bleek, dat men het antwoord op de gestelde vragen in verband bracht met de in verschillende landen bestaande wettelijke voorschriften ter zake van de jaarverslaggeving. De meeste inleiders onderschreven in beginsel evenwel de conclusie van de Engelse prae-adviseur, dat de tegenstelling niet moet worden gezocht in de grondslagen volgens welke de jaarrekening (voor in- of extern gebruik) wordt opgesteld, doch in de mate van volledigheid en detaillering van de verstrekte informatie.

Des te meer viel in dit verband op de stelling van de Duitse inleider, dat vanzelfsprekend de jaarstukken ten behoeve van aandeelhouders op basis van andere grondslagen - namelijk die van conservatieve waardering, veiligstelling van de inkomenbron en continuïteitshandhaving - moeten worden opgesteld dan die welke dienen ter informatie van de bedrijfsleiding: een zienswijze, die verband houdt met de Duitse wetgeving, waarin o.m. bepaalde winstreserveringen resp. voorzieningen zijn voorgeschreven.

De Duitse inleider, die betwijfelde, of het binnen afzienbare tijd mogelijk zou zijn om de administratieve beginselen in de Europese landen te uniformeren, bepleitte het inventariseren en beschrijven hiervan als middel om misverstanden te ontgaan bij degenen, die van de jaarrekeningen kennis nemen.

Het tweede onderwerp lag op het gebied van de invloed van de administratieve automatisering op de werkzaamheden van de accountant.

Een belangrijk discussiepunt betrof daarbij de vraag of de mate waarin de automatisering voortschrijdt nog slechts een minderheid van de accountants raakt of al van zodanige invloed is (of binnen afzienbare tijd zal zijn) dat dit noopt tot bijzondere voorzieningen in de accountantsopleiding.

Door de Engelse inleider (De Paula) was gesteld, dat de invloed van de inbedrijfstelling van elektronische apparatuur ondanks alle verwachtingen omtrent het tegendeel nog maar beperkt was gebleven. Naar zijn raming was omstreeks eind 1962 nog slechts 5 % van de Engelse accountants rechtstreeks met de automatisering geconfronteerd geweest en zou dit percentage in de nabije toekomst vermoedelijk niet boven de 10 uitkomen.

De cijfers van de Nederlandse prae-adviseur (J. W. van Belkum), geciteerd uit

een rapport van de Stichting Studiecentrum voor Administratieve Automatisering van oktober 1962, toonden een geheel ander beeld. Daarin werd voor het EEG-gebied een toeneming verwacht van het aantal in bedrijf gestelde en bestelde computers van 1935 aan het einde van 1961 tot omstreeks 13.000 tegen 1971 en een daarmede gepaard gaande toeneming in het aantal benodigde specialisten van 20.000 tot 260.000.

Hoewel men enerzijds de mening was toegedaan, dat er geen aanleiding bestond om de automatiseringsproblematiek reeds op te nemen in het studieprogramma voor accountant, realiseerde men zich wel de noodzaak van intensieve bestudering door de beroepsgenoten.

Het derde onderwerp betrof een facet van de accountantscontrole, t.w. de werkwijze waardoor de accountant zijn vaktechnische verantwoordelijkheid kan dekken, in aanmerking nemende de wettelijke verplichtingen die hem worden opgelegd.

Omtrent dit onderwerp was van Nederlandse zijde een prae-advies uitgebracht door Drs. P. J. van Sloten.

Men kon zich afvragen of deze problematiek wel geschikt is voor behandeling op een internationaal congres. Immers, de wettelijke regelingen, zowel ten aanzien van de accountantscontrole, de jaarverslaggeving en de te controleren vennootschappen variëren van land tot land aanzienlijk. Ongetwijfeld was het belangwekkend kennis te nemen van de situatie in het buitenland, doch de paneldiscussie kreeg hierdoor meer het karakter van een uitwisseling van wetenswaardigheden, dan van een gesprek over éénzelfde onderwerp.

Nederland bleek overigens het enige Europese land te zijn, waar accountantscontrole van naamloze vennootschappen niet wettelijk is voorgeschreven. De aandacht, die door de prae-adviseurs aan de wettelijke voorschriften werd geschonken, leidde ertoe, dat de controletechniek slechts terloops aan de orde kwam. Niettemin is het wel duidelijk geworden, dat de opvattingen dienaangaande zeer uiteen lopen. Volstaan zij met de uitspraak van de Franse inleiders, dat het wezenlijke kenmerk van de accountantscontrole de steekproef is, waaraan nog werd toegevoegd dat noch het bijwonen van de voorraadopneming, noch de rechtstreekse verificatie van het debiteurenbestand tot de Franse controle-arbeid behoort.

Slechts op één punt bleek een duidelijke eensgezindheid: het ontdekken van fraude werd niet als de primaire taak van de accountant beschouwd.

Tijdens de vierde en laatste zitting kwam aan de orde de betekenis van de werkzaamheid van de openbare accountant voor het kleine bedrijf, in het bijzonder voor wat betreft zijn deskundigheid op organisatorisch en fiscaal terrein, met een Nederlandse bijdrage van D. de Rooy.

Verschillende facetten van dit vraagstuk kwamen aan de orde o.m. de definiering en maatschappelijke betekenis van het kleinbedrijf, het gevaar van vermenging van de beherende en controlerende functies, de behoeften van het kleinbedrijf en de gebieden waarop de accountant bijstand zou kunnen verlenen.

De mogelijkheid van bijstand door de accountant zagen sommige prae-adviseurs op een zeer breed terrein, variërend van boekhoudkundige assistentie en secretariaatsarbeid tot adviezen op het gebied van interne organisatie, financiering, belastingen en sociale wetgeving, kortom het gehele - voor zover niet op technisch terrein liggende - bedrijfsbeleid.

Uiteraard was het niet mogelijk de verscheidenheid in de problematiek tijdens de discussie volledig recht te doen wedervaren.

Tijdens de slotzitting werd het woord gevoerd door Sir Thomas Robson en H. C. Treffers als leden van het congrescomité en Alexander McKellar.

Waar Sir Thomas Robson het algemeen perspectief van de toekomstige Europese samenwerking schetste, deed de heer Treffers een aantal concrete suggesties, zoals de frequente organisatie van Europese studieconferenties van kleinere groepen, uitwisseling van vakstudies en de instelling van een centrale vertaalinstantie om de uitwisseling van vakliteratuur te bevorderen.

Het zakelijk gedeelte van het congres overziende, moet worden geconcludeerd, dat de gevoerde discussies de toehoorders niet steeds hebben kunnen bevredigen. In dit verband mag echter niet onvermeld blijven, dat de zitting, gewijd aan de vraagstukken van de administratieve automatisering, waarin de discussie werd geleid door Prof. Starreveld, als de meest geslaagde werd beschouwd en zeer werd gewaardeerd.

De prae-adviezen bevatten een veelheid van waardevolle informatie omtrent de in Europa heersende opvattingen inzake vakvraagstukken. De kennisneming hiervan is van onmiskenbare waarde.

Het behoeft niet te worden betwijfeld, dat dit eerste Europese congres zal hebben beantwoord aan het doel, dat de initiatiefnemers zich hadden gesteld.

Wel is het evenwel duidelijk geworden, dat de harmonisatie van de Europese beroepsopvattingen nog in een vér verschiet ligt.

Des te meer reden is er om een dergelijk congres periodiek te organiseren en bovendien tussentijds de gedachtenwisseling voort te zetten op de wijze, zoals deze in de slotzitting werd voorgesteld.